

Начало > Семейноправни въпроси и наследство > Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето

Родителска отговорност — родителски права и право на лични отношения с детето

Австрия

1 Какво на практика означава правният термин „родителска отговорност“? Какви са правата и задълженията на носителя на родителска отговорност?

Упражняването на родителски права (родителската отговорност) се състои от задълженията и правата на родителите. Наред с други въпроси, то включва полагането на грижи за и отглеждането на детето, управлението на неговото имущество и представителството му (член 158 от Гражданския кодекс на Австрия — *Allgemeines Bürgerliches Gesetzbuch*).

Съгласно член 160 от Гражданския кодекс на Австрия полагането на грижи за дете означава преди всичко грижата за неговото физическо благополучие и здраве и осъществяването на пряк надзор над детето, а отглеждането на дете включва по-специално осигуряването на физическото, психическото, емоционалното и моралното развитие на детето и насърчаването на неговите дарби, способности и предпочитания и развитието на потенциала му, както и неговото училищно/професионално обучение. Полагането на грижи включва също така медицинско лечение на децата, а отглеждането на детето включва и вземането на решения относно неговото местопребиваване (член 162 от Гражданския кодекс на Австрия) и следователно например вземането на решения относно пътуване в чужбина, избора на училища и избора или промяната на религията на детето. Правото на родителите да отглеждат детето предполага също и правото да му дадат име.

Управлението на имуществото на детето включва например издръжката за детето (нейното определяне, промяна, получаване, събиране и използване). Член 164 от Гражданския кодекс на Австрия гласи, че родителите управляват имуществото на детето с „грижата на добри родители“. „Законното представителство“ на детето се определя като правото и задължението за решаване на правни въпроси във връзка с детето. Това включва представителство на детето в случаи, в които правата или задълженията са присъдени пряко на детето или се дава съгласие от името на детето. Законното представителство може да се отнася до грижата и отглеждането на детето и управлението на неговото имущество във „външен“ смисъл (напр. сключване на договор за медицинско лечение с доктор, съгласие за сериозно лечение на детето) вместо действителното „вътрешно“ изпълнение на тези задачи (напр. даване на лекарства, смяна на пелените на бебе, наблюдение на изпълнението на домашните работи).

Законното представителство се прилага и извън тези области (в „чистия“ смисъл на термина), например при промяна на името или гражданството на детето, искане за признаване на извънбрачно бащинство и упражняване на личните права на детето.

2 Като общо правило, кой носи родителска отговорност за детето?

По правило, ако детето е родено в брак или ако родителите са сключили брак помежду си след раждането на детето, упражняването на родителските права ще се предостави и на двамата родители (член 177, параграф 1 от Гражданския кодекс на Австрия). Ако детето е родено извън брака, родителските права върху него ще се упражняват по закон само от майката (член 177, параграф 2, първо изречение от Гражданския кодекс на Австрия).

Член 177, параграф 2, второ изречение от Гражданския кодекс на Австрия гласи, че родители, които не са сключили брак, могат, след като бъдат информирани за законовите последици, да заявят лично пред съдебния секретар, че и двамата носят отговорност за упражняването на родителските права върху детето, при условие че упражняването на правата не е било уредено вече в съда. Ако родителите не живеят в общо домакинство, те трябва да се споразумеят за това кой родител ще полага основно грижи за детето. Също така родителите могат да сключат споразумение пред съда или да представят такова в съда (член 177, параграф 3 от Гражданския кодекс на Австрия). Съдът може да предостави упражняването на родителските права и на двамата родители (член 180, параграф 2 от Гражданския кодекс на Австрия).

Съвместното упражняване на родителските права може да бъде прекратено само със съдебно решение. След това съдът трябва да поиска постигане на споразумение по взаимно съгласие. Ако спорът не бъде решен по горепосочения начин, съдът ще предостави упражняването на родителските права на единия родители или отново и на двамата родители (член 180 от Гражданския кодекс на Австрия). Ако съдът присъди съвместно упражняване на родителските права, той трябва да определи домакинството, в което ще се полагат основно грижи за детето. В тези решения приоритет на съдилищата ще бъдат винаги интересите на детето.

Ако упражняването на родителските права бъде присъдено само на единия родител, на другия ще бъде предоставено правото на лични отношения с детето и правата на информация, изразяване на мнение и представителство, както е определено в член 189 от Гражданския кодекс на Австрия.

3 Ако родителите не са в състояние или не желаят да упражняват родителска отговорност за детето си, може ли друго лице да бъде назначено на тяхно място?

Ако и двамата родители са възпрепятствани да упражняват родителските права, съдът трябва да реши на кои баби и дядовци (или, ако не са повече от един, баба или дядо) или на кои приемни родители (или приемен родител) следва да присъди упражняването на родителските права върху детето. Ако упражняването на родителските права се присъжда на бабите и дядовците или на приемни родители, предимство пред един дядо, една баба или един приемен родител ще имат обикновено тези, които са двойка, освен когато това не е във висш интерес на детето. Горепосоченото ще се прилага съответно и ако и двамата родители са възпрепятствани да изпълняват даден аспект от грижата за детето. Главния критерий при присъждане на родителските права е винаги благополучието на детето.

Ако родителя, който упражнява сам родителските права, е възпрепятстван да го прави, съдът трябва да реши дали в този случай следва да присъди пълното или частичното упражняване на родителските права на другия родител, на баби и дядовци, на баба или дядо или на приемни родители (или на приемен родител). Другият родител ще има предимство пред баби и дядовци и пред приемни родители, докато е възможно да се гарантира благополучието на детето при този родител.

Ако няма родители, баби и дядовци или приемни родители, на които може да бъде присъдено упражняването на родителските права върху детето, то може да бъде присъдено на друго подходящо лице (член 204 от Гражданския кодекс на Австрия); Решаващ фактор при избора на това лице е благополучието на детето; желанията на детето и тези на родителите също трябва да бъдат взети под внимание (член 205, параграф 1 от Гражданския кодекс на Австрия). На първо място се имат предвид роднини, следвани от други близки на детето лица и накрая други подходящи лица, като например организации за социално подпомагане на деца или млади хора (член 209 от Гражданския кодекс на Австрия).

4 Ако родителите се разведат или се разделят, как се решава въпросът за родителската отговорност за в бъдеще?

Съвместното упражняване на родителските права продължава и след развода или унищожаването на брака. Ако родителите желаят обаче да продължават да упражняват съвместно родителските права, както и преди, те трябва да представят споразумение в съда в рамките на разумен срок, в което се посочва родителят, с когото основно ще живее детето. Съдът трябва да одобри това споразумение, ако то е във висш интерес на детето. Родителите обаче нямат право на споделено упражняване на родителските права по начин, който би означавал например единият родител да отговаря само за полагането на грижите и отглеждането на детето, а другият да се занимава само с управлението на имуществото му и с неговото представителство; родителят, с когото живее основно детето, винаги трябва да упражнява изцяло родителските права. Ако горепосоченото споразумение не бъде представено в разумен срок след прекратяването на брака или ако не е във висш интерес на детето, съдът трябва да реши кой родител ще упражнява самостоятелно родителските права върху детето в бъдеще, в случай че когато и след медиация е необходимо споразумение по взаимно съгласие, такова не може да бъде постигнато.

Родителите могат също така да посочат, че след прекратяването на брака родителските права ще продължат да се упражняват само от единия родител. Очевидно е, че в такива случаи не е необходимо споразумение, в което да се посочва родителят, с когото основно ще живее детето. Това важи не само в случаи, в които бракът е прекратен, но и в случаи, в които родителите на дете са все още женени, но живеят разделени постоянно. В тези случаи, съдът ще се произнесе само по искането на единия от родителите.

Горепосочената информация за упражняването на родителските права след прекратяването на брака на родителите важи и в случаи, в които се разделят партньори на семейни начала. Следователно съдът може да присъди съвместно упражняване на родителските права на родителите на дете, родено извън брака, ако съвместното домакинство е прекратено или дори ако то никога не е съществувало, при условие че има сключено споразумение относно местопребиваването, което е във висш интерес на детето.

5 Ако родителите сключат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви формалности трябва да се спазят, за да стане споразумението правнообвързващо?

Вж. въпрос 4.

6 Ако родителите не могат да постигнат споразумение по въпроса за родителската отговорност, какви са алтернативните средства за разрешаване на спора, без да се стига до съд?

Родителите могат да потърсят съвет от службите за социално подпомагане на деца или млади хора (семейно консултиране) или от частни организации. Освен това родителите могат да посещават медиация, консултации за двойки или консултации за родители или да използват други консултантски услуги.

7 Ако родителите стигнат до съд, по какви въпроси, свързани с детето, съдията може да постанови решение?

Съдията в съда по настойничество (*Pflegschaftsgericht*) може да инициира официално и да се произнася само по производства, свързани с упражняването на родителските права и правото на лични отношения. Ако благополучието на детето е изложено на сериозен риск, трябва да бъдат уведомени службите за социално подпомагане на деца и млади хора. Ако детето се намира в непосредствена опасност, службите могат да предприемат подходящи мерки, включително да отнемат родителските права в най-сериозните случаи.

Въпросът с издръжката за дете може да бъде решен само по искане на законния представител на детето или на пълнолетно лице, което има право на издръжка, но не може да бъде решен служебно от съда. Издръжката за дете трябва да се претендира като част от безспорно съдебно производство (*Außerstreiverfahren*). Това важи и за деца, които са пълнолетни. Отговорни за това са съдебните служители (*Rechtspfleger*).

8 Ако съдът реши единият родител да има еднолично попечителство над детето, означава ли това, че този родител може да решава всички въпроси, свързани с детето, без предварително да се консултира с другия родител?

Родителят, който не упражнява родителските права, има правото да бъде информиран своевременно от лицето, което упражнява тези права, за важни въпроси, касаещи детето, и за планирани мерки, които изискват колективно представителство в случай на съвместно упражняване на родителските права (член 167, параграфи 2 и 3 от Гражданския кодекс на Австрия), както и да изрази мнението си относно тази информация (право на информация и изразяване на мнение). Коментарите му трябва да бъдат взети под внимание, ако изразените от него желания служат в по-голяма степен на интересите на детето. Тези права обхващат и по-малко важни въпроси (при условие че не са просто ежедневни въпроси), ако въпреки готовността на родителя, който не упражнява родителските права, той няма редовни преки лични отношения с детето, например поради обстоятелства, които не позволяват това, или поради отказа на детето от такива контакти (член 189, параграф 3 от Гражданския кодекс на Австрия).

Ако родителят, който упражнява родителските права, продължава да не изпълнява горепосочените задължения, съдът може да издаде подходящи разпоредения при поискване, както и служебно, в случай че е изложено на риск благополучието на детето (член 189, параграф 4 от Гражданския кодекс на Австрия). Съдът може да издаде например конкретни заповеди по отношение на родителя, който не изпълнява задълженията си, или да упълномощи родителя, който не упражнява родителските права, да получава сам информация от доктора или училището. Ако поведението на родителя, който упражнява родителските права, излага на риск благополучието на детето, правата му могат да му бъдат отнети частично или изцяло съгласно член 181 от Гражданския кодекс на Австрия.

Правото на информация и изразяване може да бъде ограничено или отнето от съда, ако упражняването му застрашава сериозно благополучието на детето. Същото се прилага и ако въпросният родител злоупотребява с тези права или ги упражняват по начин, който е неприемлив за другия родител. Правата се прекратяват и ако самият родител откаже да има лични отношения с детето без основание (член 189, параграф 2 от Гражданския кодекс на Австрия).

Упражняването на родителските права трябва винаги да се извършва по начин, който е във висшите интереси на детето. Когато се определя кои са висшите интереси на детето, следва да бъдат взети предвид неговата личност и нужди, по-специално неговите дарби, способности, предпочитания и потенциал за развитие, както и условията на живот на родителите.

За да се гарантира благополучието на детето, всички лица, упражняващи родителски права (родители, баби и дядовци, приемни родители, други), и лица, които имат други права и задължения по отношение на дете (напр. право на лични отношения), трябва да се въздържат от всякакви действия, които биха могли да навредят на връзката на детето с други лица, които имат права и задължения по отношение на него, или всякакви действия, които биха могли да затруднят такива лица да изпълняват задълженията си (изисквания за добро поведение [*Wohilverhaltensgebot*], член 159 от Гражданския кодекс на Австрия).

9 Ако съдът реши родителите да имат съвместно попечителство на детето, какво на практика означава това?

Принципът на самостоятелно представителство се прилага по отношение на законното представителство, т.е. всеки родител има право и е задължен да представлява сам детето. Следователно предприето от единия родител правно действие е все пак правно действително дори и другият родител да не е съгласен с него (член 167, параграф 1 от Гражданския кодекс на Австрия). Съгласието на двамата родители, които са упълномощени да представляват детето, се изисква само в случаите, изброени в член 167, параграф 2 от Гражданския кодекс на Австрия (напр. при промяна на собственото име или фамилията на детето, избирането или промяната на религията му, прехвърлянето на детето на външна грижа и др.)

Одобрението на другия родител, който е упълномощен да представлява детето, и съгласието на съда са необходими, когато детето се представлява или когато се дава съгласие от негово име по въпроси, свързани с недвижими имоти, различни от обичайната търговска дейност (член 167, параграф 3 от Гражданския кодекс на Австрия). Те включват например продажбата на активи или учредяване на ипотека върху имот, отказ от право на наследство, безусловното приемане или отказ от наследство и приемането на дарения, обременени с тежести.

В гражданското производство всеки родител има право да представлява сам детето. Ако родителите не могат да постигнат съгласие или съдът не определил някой от тях или трето лице за представител на детето, представител ще бъде родителят, който пръв е предприел процесуално действие (*Verfahrenshandlung*) (член 169 от Гражданския кодекс на Австрия). Родителите трябва да спазват изискванията за добро поведение (вж. въпрос 9).

10 Към кой съд или орган трябва да се обърне, ако искам да подам молба за родителска отговорност? Какви формалности трябва да се спазят и какви документи трябва да приложат към молбата си?

Съгласно член 109 от Закон за компетентността на обикновените съдилища по граждански дела (*Jurisdiktionsnorm* — JN) компетентният съд е районният съд (*Bezirksgericht*), в чийто съдебен район се намира обичайното местопребиваване на детето или при липсата на местопребиваване в Австрия, неговото (действително) местопребиваване. Ако детето няма местопребиваване в Австрия, компетентният съд е този, в чийто съдебен район се намира обичайното местопребиваване на законния представител. Ако той няма такова пребиваване в Австрия, това е съдът, в чийто съдебен район се намира обичайното местопребиваване на единия родител, в противен случай районният съд на Виена — център (*Bezirksgericht Innere Stadt Wien*). Разликата между обичайното местопребиваване и (обикновеното) пребиваване е в това, че първото обикновено представлява местопребиваването за конкретен, продължителен период от време (приблизително шест месеца).

Молбите за прехвърляне на самостоятелно упражняване на родителски права или участие в упражняването на родителските права могат да се подадат писмено по пощата или лично в районния съд в рамките на така наречените „работни дни“ (*Amtstage*), които са поне веднъж седмично, обикновено във вторник сутрин. Страните не трябва да бъдат представлявани от адвокат. Ако те обаче желаят да бъдат представлявани, могат да бъдат представлявани само от адвокат („относително изискване за законно представителство“ [*relative Anwaltpflicht*] съгласно член 101, параграф 1 от Закона за безспорните съдебни производства).

Молбата трябва да съдържа описание на делото, имената, фамилиите и адресите на молителя и неговия представител и, ако е необходимо, имената и адресите на другите известни му страни, а по въпроси, свързани с гражданския статут, трябва да съдържа и датата, мястото на раждане и гражданството на страните (член 10, параграф 3 от Закона за безспорните съдебни производства).

Ако формата или съдържанието на молбата са неточни или непълни по начин, който възпрепятства по-нататъшните процесуални действия, съдът не трябва да оставя молбата без разглеждане или да я отхвърля незабавно, а първо трябва да поиска да бъдат отстранени нередовностите (член 10, параграф 4 от Закона за безспорните съдебни производства).

11 По какъв ред се решават тези дела? Съществува ли бързо производство?

В тези случаи се прилага безспорно производство в съответствие със Закона за безспорните съдебни производства.

В съответствие с висшите интереси на детето съдът трябва да присъди или да отнеме упражняването на родителските права и правото на лични отношения, по-специално с цел поддържане на надеждни отношения и установяване на правна яснота, като понякога трябва да ги присъди или отнеме временно като част от бързо производство. Това по-специално може да е необходимо след прекратяването на брака или съвместното домакинство на родителите (член 180, параграф 1, точка 1) от Гражданския кодекс на Австрия). Това решение е временно обвързващо и изпълнимо, освен ако не бъде решено друго от съда.

12 Мога ли да получа правна помощ за покриване на разходите по производството?

В съответствие с членове 63—73 от Гражданския процесуален кодекс (*Zivilprozessordnung* — ZPO) правна помощ се предоставя в граждански производство при поискване, ако дадена страна не е в състояние да плати разходите по производството, без жизненото ѝ равнище да спада под необходимия минимум. В съответствие с член 7, параграф 1 от Закона за безспорните съдебни производства тези разпоредби трябва да се прилагат съответно в безспорните съдебни производства (например производства, свързани с издръжката за дете).

Представено абстрактно, необходимото жизнено равнище се намира между статистическия среден доход на наето лице и равнището на жизнения минимум. Счита се, че страната и нейното семейство, които имат право на издръжка, са изложени на риск, ако по време на по-дълго производство не биха могли да водят дори скромен живот, като се вземат предвид всички използвани активи или възможността за акумулиране на спестявания. Възможно е предоставянето и на частична правна помощ.

Правната помощ ще бъде одобрена само ако предвиджаното правно действие или защита не изглеждат очевидно несериозни или лишени от смисъл. Правна помощ може да се предоставя както на физически, така и на юридически лица. Гражданството на страната е без значение.

Правната помощ включва по-специално временно освобождаване от плащането на съдебни такси и такси за свидетели, хонорари на вещи лица, устни преводачи, както и плащане на пътните разходи на страната, ако тя трябва да се яви лично. Ако представителството от адвокат е необходимо по закон (като например при спорове, включващи суми, надхвърлящи 5000 EUR, или при производства пред окръжните съдилища [*Landesgerichte*]) или ако изглежда необходимо с оглед на обстоятелствата по делото, на страната ще бъде назначен временно австрийски адвокат, без да е необходимо да плаща за това. Адвокатът ще даде на страната правен съвет преди производството с оглед на извънсъдебно уреждане на спора.

В член 71 от Гражданския процесуален кодекс се посочва, че страните, получаващи правна помощ, ще бъдат задължени да изплатят част от сумите или целите суми, от които временно са били освободени и които все още не са изплатени. Освен това те ще трябва да платят на назначения им адвокат по установените тафири, ако и веднага щом като са в състояние да го направят, без да излагат на риск необходимите средства за съществуването си. Задължението за изплащане се погасява три години след приключване на производството. За да провери дали са изпълнени условията за изплащането, съдът може да поиска от страната да представи в подходящ срок нова декларация за имуществено състояние (*Vermögensbekenntnis*) заедно с основателни доказателства.

13 Възможно ли е да се обжалва решение за родителска отговорност?

Решенията на първоинстанционния съд относно родителската отговорност могат да бъдат обжалвани (член 45 от Закона за безспорните съдебни производства). Крайният срок за обжалване е 14 дни от датата, на която е връчено писмено копие на решението (член 46, параграф 1 от Закона за безспорните съдебни производства). По правило по жалбата се произнася второинстанционният съд.

В определени случаи като част от апелативното производство е възможно подаването на касационни жалби (*Revisionsrekurs*) пред Върховния съд (*Oberster Gerichtshof*) срещу решение, постановено от апелативния съд (*Rekursgericht*) (вж. член 62 от Закона за безспорните съдебни производства). Такива жалби са допустими само ако се решава правен въпрос от съществено значение за поддържането на правно единство, на правна сигурност или на развитие на правото. Такива жалби обаче не са допустими по някои въпроси, като например въпроси, свързани с правна

помощ, разходи и такси. Крайният срок за касационното обжалване е 14 дни от датата на връчване на решението, постановено от апелативния съд (член 65, параграф 1 от Закона за безспорните съдебни производства). Жалбата трябва да бъде подписана от адвокат или от нотариус (член 65, параграф 3, точка 5) от Закона за безспорните съдебни производства).

14 За изпълнението на решение относно родителската отговорност в някои случаи може да е необходимо да се подаде молба до съд или до друг орган. По какъв ред се извършва това?

Съгласно член 110, параграф 2 от Закона за безспорните съдебни производства решенията не могат да се изпълняват в съответствие с Кодекса за принудително изпълнение (*Exekutionsordnung*). Съгласно член 79, параграф 2 от Закона да безспорните съдебни производства съдът трябва да разпорежи подходящите обвързващи мерки при поискване или служебно. Тези мерки включват глоби, задържане за срок до една година, задължително присъствие, проверка на документи, информация и други движими вещи и назначаването на довереник, който трябва да предприемат разумни действия за сметка и по вина на лицето, което е в неизпълнение. Решения относно личните отношения трябва да бъдат изпълнявани и против волята на родителя, който не живее в общо домакинство с детето. Съдът може да изпълнява решенията относно упражняването на родителските права и като използва подходяща пряка принуда.

Съгласно член 110, параграф 3 от Закона за безспорните съдебни производства съдът може да се въздържа по собствена преценка от принудително изпълнение само ако и докато това застрашава благополучието на детето. Освен това при изпълнението на решенията относно упражняването на родителските права, постановени от съда или одобрени от него, съдът може да потърси помощ от службите за социално подпомагане на деца и млади хора или от семейния съд, по-специално във връзка с полагането на временни грижи за детето, ако това е необходимо, за да се гарантира благополучието му. Само съдебните органи обаче могат да използват пряка принуда, за да изпълнят съдебните решения. Те могат да поискат помощ от полицията.

15 Какво трябва да направя, за да може решение за родителска отговорност, издадено от съд в друга държава членка, да бъде признато и изпълнено в тази държава членка?

Съгласно член 21 от Регламент Брюксел II решенията, постановени от други държави членки, ще бъдат признавани без изискване за специална процесуални действия.

Необходима е процедура за признаване на решение, постановено от чуждестранен съд (процедура за „екзекватура“), за изпълнение на решенията за упражняване на родителските права (член 28 и следващите от Регламент Брюксел IIa); подробностите за уреждане на процедурата са оставени на държавите членки съгласно член 30 от Регламента. В Австрия това се урежда от членове 112—116 от Закона за безспорните съдебни производства.

16 Към кой съд в тази държава членка трябва да се обърна, за да оспоря признаването на решение за родителска отговорност, постановено от съд в друга държава членка? Каква е процедурата в такива случаи?

Исканията за непризнаване на решение за упражняване на родителските права, постановено в друга държава членка (член 21, параграф 3 от Регламент Брюксел IIa), както и процедурата за екзекватура, са от компетентността на районния съд, в чийто съдебен район се намира обичайното местопребиваване на детето, или при липсата на такова, неговото местопребиваване в Австрия. Ако детето няма местопребиваване в Австрия, компетентният съд ще бъде този, в чийто съдебен район се намира обичайното местопребиваване на законния представител, или при липсата на местопребиваване в Австрия и доколкото това има връзка с детето, съдът, в чийто съдебен район се намира обичайното местопребиваване на единия от родителите. В противен случай компетентният съд ще бъде районният съд на Виена — център (раздел 109a от Закона за компетентността на обикновените съдилища по граждански дела във връзка с член 109 от този закон).

17 Кое право прилага съдът в производство по родителската отговорност, когато детето или страните по делото не живеят в държавата членка на съда, или са с различно гражданство?

Ако съгласно Регламент Брюксел IIa или Хагската конвенция от 1996 г. относно защитата на децата за компетентни се считат австрийските съдилища, те ще прилагат главно австрийското право.

Тази уеб страница е част от „Вашата Европа“.

Ще се радваме да получим вашите [коментари](#) относно полезността на предоставената информация.

Your
Europe

This webpage is part of an EU quality network

Последна актуализация: 16/12/2020

Версията на националния език на тази страница се поддържа от съответното звено за контакт към Европейската съдебна мрежа. Преводите са направени от Европейската комисия. Възможно е евентуални промени, въведени в оригинала от компетентните национални органи, все още да не са отразени в преводите. Нито ЕСМ, нито Европейската комисия поемат каквато и да е отговорност по отношение на информацията или данните, които се съдържат или са споменати в този документ. Моля, посетете рубриката „Правна информация“, за да видите правилата за авторските права за държавата-членка, отговорна за тази страница.